

گزارش «فرهیختگان» از مجموعه‌ای در دانشگاه‌های علوم پزشکی که سالانه ۵ هزار پژوهش دانشجویی تولید می‌کند

تمرین پژوهش سلامت در کمیته‌های تحقیقات دانشجویی

شورا سیاست‌گذاری سالیانه و تصمیم‌گیری درباره مسائل مربوط به کمیته است. شورای پژوهشی که امور بررسی و تصویب و پایش طرح‌های دانشجویی را برعهده دارد، شامل سرپرست دبیر و سه نفر از دانشجویان به انتخاب شورای مرکزی می‌شود. مجمع عمومی نیز متشکل از تمام دانشجویان دانشگاه است که حداقل سه ماه از عضویت آنها در کمیته گذشته است و وظایف آن انتخاب اعضای شورای مرکزی و استماع گزارش عملکرد یک سال گذشته است. چشم‌انداز کلی که وزارت بهداشت برای این کمیته‌ها تعیین کرده هم نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای پژوهشی دانشگاه، تعامل و همکاری با کمیته‌های عضو شبکه همکار و عضویت در شورای پژوهشی دانشگاه است.

دانشجویی کشور مصوب شده، این کمیته‌ها از مجمع عمومی، شورای مرکزی، شورای پژوهشی، سرپرست و دبیر تشکیل شده که سرپرستی آن هم برعهده یکی از اعضای هیات علمی همان دانشگاه است. البته شرط این سرپرستی آن است که عضو هیات علمی، غالباً باید با دانشجویان تناسب فکری و سنی داشته و با پژوهش دانشجویی آشنا باشد. دبیری این کمیته‌ها هم برعهده یکی از دانشجویان خواهد بود که وظیفه انجام امور اداری و اجرای مصوبات شورای مرکزی را برعهده دارد و با حکم سرپرست کمیته و از بین اعضا انتخاب می‌شود. در این میان شورای مرکزی، شامل اعضای منتخب کمیته‌ها می‌شود که مرجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری کمیته است. وظایف این

۱۴۰۱ تا ۱۴۰۱ اعلام کرده ۱۰ کمیته تحقیقات دانشجویی در دانشگاه‌های علوم پزشکی تیب ۲۵۰۱ کمیته دانشجویی در دانشگاه‌های علوم پزشکی تیب ۲۷۰۲ کمیته دانشجویی در دانشکده و دانشگاه‌های علوم پزشکی تیب ۳، مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند که نشان‌دهنده ایجاد بیش از ۶۰ کمیته در مجموع مراکز آموزشی علوم پزشکی کشور است.

ساختار کمیته‌های تحقیقاتی چگونه است؟

یکی از وجوه جدی تمایز انجمن‌های علمی و کمیته‌های تحقیقاتی نقش پررنگ دانشگاه و اعضای هیات در فعالیت‌های آنهاست. طبق آیین‌نامه‌ای که در شورای سیاست‌گذاری تحقیقات

مجموعه‌های منسجم دانشجویی دارند که کمتر شناخته شده‌اند و بیشتر با پژوهش درگیر هستند. معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت سال ۸۹ و بیش از یک دهه قبل برای ساماندهی به وضعیت تحقیقات دانشجویی و همچنین در راستای ارتقای دانش، تقویت روحیه پژوهشی و حمایت از فعالیت‌های جمعی پژوهشی دانشجویان اقدام به راه‌اندازی چنین کمیته‌هایی در دانشگاه‌های مختلف کرد. البته عمر برخی از کمیته‌ها به بیش از دو دهه می‌رسد؛ مثلاً دانشگاه علوم پزشکی ایران در سال ۷۲ چنین کمیته‌ای را ایجاد کرده بود یا کمیته دانشگاه علوم پزشکی تهران را باید جزء قدیمی‌ها دانست. طبق اطلاعاتی، خود وزارت بهداشت در بازه زمانی

فاطمه طاری بخش - زهرار مضانی

گروه دانشگاه

فعالیت‌های علمی دانشجویان فارغ از کلاس‌های درسی به شکل معمول در بنسرت انجمن‌های علمی دانشجویی دنبال می‌شود. انجمن‌های فعال ذیل معاونت فرهنگی دانشگاه‌ها با حضور دانشجویان علاقه‌مند به فعالیت علمی تشکیل می‌شود. البته سبک و سیاق فعالیت‌هایشان بیشتر حوزه آموزشی و ترویجی است و پژوهش سهم کمتری در فعالیت‌های عمومی این انجمن‌ها دارد. دانشگاه‌های علوم پزشکی اما

دبیر کمیته کشوری تحقیقات و فناوری دانشجویی:

مهم‌ترین رسالت کمیته‌ها ارتقای سطح پژوهشی دانشجویان است

فناوری دانشجویی دانشگاه‌های کشور خاطرنشان کرد: «هر کمیته تحقیقات یک عضو هیات علمی به‌عنوان سرپرست دارد و دبیری کمیته هم برعهده یک دانشجو است. یعنی تعاملات بخش دانشجویی از طریق دبیر و تعاملات مرتبط با اعضای هیات علمی هم از طرف سرپرست دنبال می‌شود.»

ارائه دستاوردهای دانشجویی در کنگره سالانه کمیته‌ها

رضایی در بخش دیگری از صحبت‌هایش درباره کنگره سالانه این کمیته‌ها توضیح داد: «ما در کمیته ملی تحقیقات و فناوری دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، هرسال کنگره‌ای را برگزار می‌کنیم که دانشجویان این فرصت را پیدا می‌کنند دستاوردهای خود را ارائه کنند. تحقیقات مختلفی که صورت می‌گیرد اگر خروجی آن به صورت محصول فناوری یا ارائه در کنگره‌های مختلف نباشد، انگار حلقه آخر شکل نگرفته وی اثر مانده است، حتی در کنگره‌هایی که در دنیا برگزار می‌شوند هدف دانشجویان نیستند و بسیاری از دانشجویان فرصت ارائه پیدا نمی‌کنند، بنابراین فرصت بسیار خوبی به دانشجویان داده می‌شود تا دستاوردهای خود را در این برنامه ارائه کنند.»

او با اشاره به اینکه تمام دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور کمیته مصوب تحقیقات دانشجویی دارند، بیان کرد که این کمیته‌ها زیر نظر معاونت تحقیقات و فناوری بهداشت هستند و دانشگاه‌های نوپا از این دست کمیته‌ها دارند. فراخوان دارد و تمام دانشجویان می‌توانند عضو آنها باشند. در دانشگاه‌های بزرگ کمیته‌های دانشجویی قمر داریم که در دانشکده‌های مختلفی شکل می‌گیرند و زیر نظر کمیته دانشگاه فعالیت خود را انجام می‌دهند، هدف ما از این کمیته‌ها این است که مهارت‌های مختلفی را در دانشجویان تقویت کنیم. مهارت‌های تحقیقات و فناوری را آموزش دهیم و در کنار کارگاه‌هایی که برگزار می‌شود مدارس و تورهای تحقیقاتی مختلفی داشته باشیم، همچنین کنگره‌های منطقه‌ای جزء فعالیت‌هایی است که دانشجویان می‌توانند در این کنگره‌ها انجام دهند.»

رضایی در ادامه درباره تاریخ کنگره و محورهای فعالیت کمیته‌ها عنوان کرد: «اسال این کنگره ۱۲ تا ۱۴ مهرماه در تهران برگزار می‌شود و در واقع بیست و چهارمین کنگره کشوری و دهمین کنگره بین‌المللی است و ما محورهای مختلفی را در این کمیته‌ها پیگیری می‌کنیم. منتهای مهم‌ترین رسالت آنها ارتقای مهارت فناوری و پژوهشی در دانشجویان است. در واقع برای اینکه به ارتقای مهارت برسند از شیوه‌های مختلف مانند ژورنال کلاب‌ها، مدارس، گروه‌های پژوهشی و فناوری استفاده می‌شود. او با تاکید بر اینکه استقبال دانشجویان از کمیته‌ها به نسبت خوب است، توضیح داد: «باور من این است که آموزش و پژوهش دوبال پرواز دانشجویان هستند و تقویت آموزش و درس خواندن به‌تنهایی نمی‌توانند دانشجویان را به اهدافی که می‌خواهند برسانند. در واقع اسم آنها دانشجویان است به این معنا که باید جست‌وجو کنند و این امر فقط با پژوهش صورت می‌گیرد، بنابراین در کنار کارهای درسی پژوهش را یسادی می‌گیرند تا بتوانند به درجات بالاتری برسند. هر دانشگاهی دانشکده‌های مختلفی دارد و نمی‌توان عدد داد که به‌صورت رسمی چه تعداد کمیته فعالیت می‌کنند. ما در کنار کنگره، جشنواره فناوری را داریم که دستاوردهای این کنگره‌ها در آنجا رونمایی و تقدیر می‌شوند. دستاوردها نیز در حوزه‌های پژوهشی و فناوری هستند و به فرض فناوری‌های مختلفی را در کمیته‌ها داریم که ارائه می‌شوند و برخی که درخور تقدیر هستند مورد تقدیر قرار می‌گیرند.»

سرپرست کمیته تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی:

سال گذشته ۵۰۰ مقاله در نمایه‌های معتبر بین‌المللی داشتیم

سارا سهراب‌وندی، سرپرست کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و استاد تمام انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور درباره هدف‌گذاری کمیته‌های دانشجویی توضیح داد: «در گذشته هدف‌گذاری این کمیته‌ها تنها بر آموزش و توانمندسازی دانشجویان مقاطع و رشته‌های مختلف به امر پژوهش، توسعه کمی و کیفی تولیدات علمی دانشجویان، نهادینه کردن نظام پژوهش و تشکیل کانون‌های پژوهش در میان دانشجویان متمرکز بود؛ در حالی که اخیراً با توجه به اهمیت فناوری و تغییر نام کمیته به «کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی»، آشنایی و آموزش فناوری، کسب‌وکار و کارآفرینی به دانشجویان، ترویج فرهنگ پژوهش‌های دانش‌بنیان و مبتنی بر تولید فرآورده و ارائه خدمت در نظام سلامت و نهادینه‌سازی آن در کنار موارد مورد اشاره از مهم‌ترین اهداف این کمیته است.»

او درباره برنامه‌های کمیته دانشگاه شهید بهشتی افزود: «کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی سه دفتر مجزا در ساختمان مرکزی دانشگاه و پارک علم و فناوری دارد. در واقع کمیته ما ۱۲ دفتر بخشی در دانشکده‌ها و بیش از شش دفتر در مراکز تحقیقاتی دارد و با تاکید اولیه بر پژوهش، به‌طور ویژه به فعالیت‌های فناوری، کسب‌وکار و کارآفرینی می‌پردازند. در حال حاضر برنامه‌های مختلفی از سوی این کمیته به دانشجویان ارائه می‌شود که از جمله آن می‌توان به افزایش سرانه جذب بودجه پژوهش و فناوری برای محققان دانشجویان اشاره کرد. از دیگر برنامه‌ها به‌رورسانی آیین‌نامه‌های حمایت مالی مرتبط با پژوهش و فناوری، انعقاد قرارداد با شخصان دانشجو، توسعه تحقیقات و فناوری دانشجویی در مقاطع مختلف از طریق راه‌اندازی دفاتر تحقیقات و فناوری دانشجویی بوده است.»

سهراب‌وند اظهار داشت: «ما در کمیته دانشگاه به برگزاری شوره‌های پژوهشی و فناوری کمیته به صورت ماهیانه پرداخته‌ایم، بازدیدهایی را از مراکز پژوهشی و فناوری داشته و واحد مشاوره پژوهشی را برای دانشجویان ارائه داده‌ایم. همچنین از ثبت اختراع داخلی و بین‌المللی اعضای فعال کمیته حمایت کرده و به تهیه و به‌روزرسانی بانک اولویت‌های پژوهشی و فناوری با توجه به اولویت سیاست‌گذاران و پژوهشگران اقدام کرده‌ایم.»

نهادینه کردن فرهنگ پژوهش در کمیته‌های تحقیقات

سرپرست کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی دانشگاه شهید بهشتی در خصوص کارکرد این کمیته و تفاوت آن با انجمن علمی عنوان کرد: «هرچند پاسخ به سوال موجود دشوار است اما از دیدگاه من، کارکرد انجمن‌های علمی معاونت دانشجویی فرهنگی، حرفه‌ای کردن دانشجویان در حین ورود به بازار کسب‌وکار است در حالی که کمیته‌های تحقیقات و فناوری دانشجویی به توانمندسازی و نهادینه کردن فرهنگ تحقیقات و فناوری در دانشجویان می‌پردازد.»

سهراب‌وند در مورد دستاورد و خروجی‌های این کمیته گفت: «درخصوص پژوهش، این کمیته موفق به تربیت دانشجویان محقق به اموری نظیر انجام طرح‌های پژوهشی با خروجی‌های قابل قبول و چاپ بیش از ۵۰۰ مقاله در نمایه‌های معتبر بین‌المللی در سال گذشته شده است. همین‌طور این کمیته از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ به مدت ۱۰ سال موفق به کسب کمیته برگزیده در «جشنواره علوم پزشکی رازی» در میان دانشگاه‌های تیب ۱ و برگزیده «نخستین جشنواره ملی پژوهش و فناوری دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور» در سال ۱۴۰۱ بوده است. در زمینه فناوری نیز با توجه به نوپا بودن این بخش، با تاسیس دو دفتر جداگانه فناوری دانشجویی در ساختمان مرکزی دانشگاه و پارک علم و فناوری، برگزاری کارگاه‌های متعدد فناوری و کسب‌وکار، بازدیدهای مرتبط و حمایت از ثبت اختراع دانشجویی، انعقاد طرح‌های فناوری و برگزاری شوره‌های فناوری دانشجویی را داشته و امیدواریم در این زمینه نیز موفق عمل کنیم.»

او با تاکید بر اینکه امیدواریم با مشارکت دانشجویان در شوره‌های پژوهشی، فناوری و مرکزی وضعیت آنها را در فعالیت‌های اجرایی پژوهش و فناوری ارتقا دهیم، خاطرنشان کرد: «موضوعات پژوهشی اصولاً براساس اولویت‌های اعلام‌شده برای انجام طرح‌های تحقیقاتی از سوی دانشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی یا توجه به علاقه‌مندی دانشجویان به حوزه‌های مختلف و البته در راستای تخصص آنها انجام می‌پذیرد. باید به این مساله هم اشاره کنم که فراخوان‌های وزارتخانه‌ها و سایر سازمان‌ها مانند حوزه افزایش و جوانی جمعیت نیز در اولویت‌های تحقیقاتی دانشجویان کمیته مورد استفاده قرار می‌گیرند.»

محمد نجفی آستینانی، عضو هیات علمی فیزیوتراپی دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تربیت مدرس و سرپرست کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی درباره عملکرد این کمیته بیان کرد: «کمیته تحقیقات دانشجویی در دانشگاه‌های وزارت بهداشت عموماً کمیته دانشجویی است و اخیراً عنوان آن به کمیته تحقیقات و فناوری رسیده است که نکته اصلی‌اش دانشجویی بودن است. به غیر از ریاست که برعهده اعضای هیات علمی است بقیه کارها برعهده دانشجویان است. بنابراین هدف‌گذاری که برای این کمیته شکل می‌گیرد عمدتاً برای توانمندسازی دانشجویان است؛ این توانمندسازی می‌تواند از طرف خود دانشجویان برای دیگر دانشجویان یا اساتید باشد. قرار است در این کمیته دانشجویان ما از نظر انجام پروژه‌ها و فعالیت‌های پژوهشی با اهداف مشخص توانمند شوند. برای ارتقا و توانمند شدن دانشجویان راه‌های مختلفی در کمیته در نظر گرفته شده است مثل برگزاری برخی کارگاه‌های مدارس فصلی یا شرکت در کنگره سالیانه که بسیار اهمیت دارد و هر سال به میزبانی یکی از کمیته‌های آستینانی درباره کنگره سالیانه کمیته‌ها گفت: «در

کنگره سالیانه با اینکه یک کنگره میزبان رسمی است اما بخش قابل توجهی از کارهای اجرایی توسط این کمیته صورت می‌گیرد و عملاً بخش قابل توجهی از اوران کمیته این کنگره‌ها دانشجویان وزارت بهداشت هستند، بنابراین کمیته همان‌طور که اسم دانشجویان روی آن خورده است عملاً در اجرای بخش زیاد نقش دارد و در بخش علمی کنگره نیز داوری مقالات و حضور در پنل‌های تخصصی توسط دانشجویان صورت می‌گیرد. در این حوزه تمام کمیته‌های کشور به کمیته‌ای که برگزارکننده اصلی است، کمک می‌کنند. شرکت‌های کنگره‌ها نوعی توانمندسازی را برای برخی دانشجویان به‌دنبال دارد.»

او در ادامه با اشاره به اینکه وضعیت کمیته دانشگاه تربیت مدرس به دیگر دانشگاه‌ها متفاوت است، بیان کرد: «دانشگاه تربیت مدرس از یک جنبه متفاوت است با دیگر دانشگاه‌های علوم پزشکی زیرا دانشجویان تحصیلات تکمیلی دارد. رشته‌های مقاطع ارشد و تخصصی که در حوزه علوم پزشکی در کشور مطرح است، در این دانشگاه وجود دارد. ما عملاً دانشگاه تحصیلات تکمیلی هستیم. این برای کمیته تحقیقات جنبه‌های مثبت و منفی دارد. جنبه منفی تحصیلات تکمیلی بودن دانشگاه‌ها ما برای کمیته این است که از نظر کمیته نسبت به دیگر کمیته‌های کشوری فعالیت به‌ظاهر کمتری دارد. به این معنا که عمدتاً دانشجویان کارشناسی هستند که طرح می‌آورند و در کمیته تصویب می‌کنند و مجری این پژوهش‌های داخل کمیته‌ای هستند اما دانشگاه‌ها دانشجوی کارشناسی ندارد و از نظر تعداد کمتر هستیم و ذاتاً دانشجویان کارشناسی در هر دانشگاهی جمعیت اصلی را تشکیل می‌دهند.»

او با تاکید بر اینکه تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی افزایش داشته است، افزود: «اما اگر هزار دانشجوی کارشناسی داشته باشیم ما به ازای آن شاید ۵۰ یا ۵۰ دانشجوی ارشد داریم. به‌صورت ناخواسته این مشارکت کاهش می‌یابد؛ چراکه تعداد دانشجویان ما کمتر است. این نکته منفی تحصیلات تکمیلی بودن روی کمیته ما اثر می‌گذارد و باعث کاهش کمیته فعالیت‌ها است. اما نکته قابل توجه این است که ما انتظار داریم

سرپرست کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی دانشگاه تربیت مدرس مطرح کرد

افزایش همکاری‌های بین‌رشته‌ای از طریق کمیته تحقیقات

افزایش کیفیت را در این حوزه داشته باشیم. طرح‌هایی در کمیته تحقیقات ما از سمت دانشجویان ارشد و دکتری می‌آید و تصویب می‌شود به این واسطه که از لحاظ علمی مرتبه بالاتری دارند و کیفیت بهتری را ارائه می‌دهند. اگر در کمیته ضعف داریم اما در کیفیت تضمین می‌دهیم که کارهای باکیفیت‌تری می‌توانیم انجام دهیم.»

نقش منتورینگ را برای دانشگاه‌های دیگر انجام می‌دهیم

آستینانی درباره مزیت دیگری که کمیته این دانشگاه دارد، عنوان کرد: «ما نقش منتورینگ را برای دانشگاه‌های دیگر انجام می‌دهیم. در واقع دانشجویان ما که در تحصیلات تکمیلی هستند می‌توانند راهنما و منتور دیگر دانشجویان باشند. مخصوصاً در شهر تهران یا مناطق آمایشی که وزارت بهداشت تقسیم کرده است. برای مثال چندماه پیش در اواخر اردیبهشت اولین دوره کنگره منطقه آمایشی که مخصوص دانشگاه علوم پزشکی تهران است، برگزار شد. اما بخش قابل توجهی از اوران این کنگره دانشجویان بودند و از این بین دانشجویان دانشگاه ما داور کارهای مقطع پایین‌تر خود بودند و نقش منتورینگ اینجا مشخص می‌شود. همین‌طور در کنگره در پل‌ها با بسیاری از داواری که حضور داشتند از دانشکده ما بودند؛ چراکه ارشد و دکتری هستند.»

بهره‌وری بیشتر از فناوری در حوزه سلامت

سرپرست کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه تربیت مدرس درخصوص کارکردهای این کمیته گفت: «باید بگویم که فعالیت در این کمیته می‌تواند باعث افزایش روحیه کار تیمی شود. می‌تواند همکاری با بخش‌های پژوهشی دانشگاه را حداقل از نظر بروکراتیک به دانشجویان یاد دهد. نکته مهمی که وجود دارد افزایش همکاری‌های بین‌رشته‌ای در بین دانشجویان است. در واقع پاسخ به نیازهای امروز هر جامعه‌ای فاقد تا همکاری بین‌رشته‌ای و کنار هم آمدن تخصص‌های مختلف به منصف ظهور می‌رسد. فعالیت دانشجویان در این کمیته‌ها به نوعی می‌تواند سرآغاز چنین همکاری‌هایی باشد. علاوه بر آن کمیته می‌تواند نقش ارتقا و بهره‌وری بیشتر از فناوری در حوزه سلامت و پزشکی را ایفا کند. موضوعی که به واسطه تغییر نام کمیته‌ها که به تازگی صورت گرفته است قابل توجه است. دانشجویان می‌توانند به واسطه افراد متخصص برای ورود به حوزه فناوری‌های سلامت و پزشکی تجربه کسب کنند، می‌توانند در این کمیته تبدیل دانش به فناوری را داشته باشند و سپس از فناوری می‌توانند به‌مصلوب برسند که این موضوع می‌تواند به ارتقای صنایع مربوط به حوزه پزشکی برسد.»

او درخصوص برنامه‌هایی که این نوع کمیته‌ها برای دانشجویان در نظر می‌گیرند، گفت: «برنامه‌هایی که کمیته تحقیقات ما به‌طور خاص دارد، عملاً برگزاری کارگاه‌های تخصصی از ابتدای آنها است. یعنی از اینکه چگونه پروپوزال بنویسیم و محتوای علمی را تشکیل دهیم و چگونه جست‌وجوی منابع را داشته باشیم و اصلاً چگونه مقاله خوب بنویسیم تا انجام کار و تحلیل‌های آماری و طراحی مباحث بالینی و... و این مباحث ادامه پیدا می‌کند تا انتهای زنجیره تحقیق و نوشتن مقالات و خروجی‌ها و ثبت اختراع و تولید محصول. مدارس فصلی نیز می‌تواند سه‌الی چهار روز برگزار شود که شده است و مدرسه تحلیلی-آماری یا نرم‌افزارهایی مانند متلب و... می‌تواند از این دست برنامه‌ها باشد و کارگاه‌های عمومی مانند پروپوزال نویسی و هوش مصنوعی در پزشکی و... نیز جزء اهداف ماست.»